

MET VIER SPIJKERS EN EEN DRAAD DE NIEUWE ECONOMIE AAN ELKAAR KNOPEN

Door Helen Toxopeus

We leven in een tijd dat niet alleen de kunst zich opnieuw moet uitvinden in de economie, maar dat de economie zelf zich als geheel opnieuw moet uitvinden. We zijn allemaal op zoek naar nieuwe organiseervormen. Vaak is de kunst een voorbode van wat er mogelijk is in de economie.

Het uitgangspunt is dat kunst zijn plek in de samenleving moet gaan 'verdienen', in plaats van dat het vanzelfsprekend is dat we via belasting aan dit publieke goed meebetalen. Kunstenaars moeten een 'markt' voor zichzelf creëren, met een 'prijs' voor hun producten. Ga het maar afkijken bij de multinationals, die weten hoe het werkt! Meedraaien in de markteconomie is het devies.

Economie. Wat is economie eigenlijk? De huidige tijdsgeest floept bij mij naar binnen en zegt: economie is geld verdienen! Ja natuurlijk. Want de economie groeit als we meer kopen, meer uitgeven en meer verdienen. En dat allemaal in geld. Meer geld. Dat willen we. Dat de economie groeit, en dat er meer geld is. Daar worden we, als het einde van het jaar weer nadert, op afgerekend. Hoeveel procent groei? Hebben we meer geld verdiend dan vorig jaar? Dan gaat het goed met ons.

Goed, volgens onze tijdsgeest draait het dus om geld. Wat is geld eigenlijk? Het grappige is dat als je dat aan mensen vraagt ze je meestal een beetje vreemd aankijken. Geld? Dat is toch logisch? En vervolgens geeft iedereen een andere definitie, waaruit overigens wel blijkt dat het op de een of andere manier iets heel belangrijks is.

De definitie die mij interesseert is de definitie van geld in de *nieuwe economie*, de economie die we nu aan het uitvinden zijn, met nieuwe organiseervormen. De mooiste definitie die ik tot dusver ben tegengekomen is de volgende: *geld is een relatie*.

Een relatie. Als geld een relatie is, en we willen meer geld, betekent dit dat we meer relaties willen? Is de samenleving succesvoller als er meer relaties zijn? En als de samenleving wil dat kunst zijn eigen geld gaat verdienen, betekent dit dat we willen dat kunstenaars meer relaties aangaan? Wat voor relaties dan precies? Relaties waar geld mee gemoeid is?

Vanuit de definitie 'geld is een relatie' bekeken is Faden 2.0 is een feest voor economen. Dit kunstwerk van Filia den Hollander knoopt letterlijk en figuurlijk de economie op nieuwe manieren aan elkaar. Er ontstaan nieuwe relaties en geldstromen, die misschien wel de andere kant op gaan dan je vanuit een traditionele economische kijk zou verwachten. Hiermee schiept het een speelveld die als inspiratiebron kan dienen voor een kunstonderneming in de nieuwe economie.

De eerste markt speelt zich af tijdens het maken van het kunstwerk. Faden 2.0 wordt gecrowdsourced tegen betaling. De consument betaalt om een 'stukje kunstwerk' te mogen produceren. Je betaalt een bijdrage voor de materialen: vier spijkers, een plankje en een stuk draad ('Faden' in het Duits). Plus een bijdrage voor de inpak- en verzendkosten. Hiermee koopt

de deelnemer, of 'Fadenkunstenaar', het recht om onderdeel te worden van een groter, gezamenlijk kunstwerk. Hij ervaart hoe het is om kunstenaar te zijn, en wordt daarbij geholpen door de strikte begrenzing van de materialen (de spijkers staan verplicht in de vier hoeken van een vlak van 18 x 24 cm, de draad meet 10 meter). Deze begrenzing zorgt voor een samenhangend geheel met de andere Fadenkunstwerken.

Vervolgens ontstaat de tweede markt: de verkoop van de kunstwerken. Nu kan de consument uit de eerste markt, de Fadenkunstenaar, iemand zoeken die zijn kunstwerk wil kopen. Het Fadenteam helpt hierbij, onder andere door een verkoopmail op te stellen die de Fadenkunstenaar kan gebruiken om zijn vriendenkring te interesseren. Nu wordt het interessant. Want van wie is het kunstwerk nu eigenlijk, en wie krijgt de opbrengst? Daar is over nagedacht.

Na aftrek van tien procent overheadkosten, wordt de overige opbrengst door drieën gedeeld. De Fadenkunstenaar krijgt één derde. Dat is de beloning voor het maken en verkopen van het kunstwerk. Hij of zij kan hiermee zijn eerdere investering terugverdienen.

Het management (Faden)team krijgt ook één derde. Dit is de beloning voor het bedenken en organiseren van Faden 2.0.

Het resterende geld, ook één derde, wordt geschonken aan vier maatschappelijke organisaties die net als Den Hollander in het voormalige Volkskrantgebouw gehuisvest zijn. Zo neemt dit kunstproject haar sociale verantwoordelijkheid, en trouwens ook haar ecologische: de voetafdruk van dit kunstwerk is zeer laag.

Tot slot is nagedacht over de continuïteit van deze kunstonderneming. Om het geheel van Faden 2.0 te behouden worden alle verkochte kunstwerken nagemaakt (met blauwe draad in plaats van rood-witte draad om ze te onderscheiden). Op deze manier blijft het geheel intact, en groeit het naarmate er meer Fadenkunstwerken bijkomen. Hiermee kan de Faden 2.0 lappendeken van kunstwerken als geheel aangekocht en tentoongesteld worden. *Et voilà*: daar is de derde markt, en dus een derde groep 'relaties'. Deze laatste consument is de kunstliefhebber. Het is best bijzonder te noemen dat een plankje, vier spijkers en één draad zoveel geld, relaties en economie opleveren dat ze drie keer verkocht kunnen worden.

Voor de kunstenaar die dit allemaal heeft bedacht, Filia den Hollander, is deze derde markt haar 'stip aan de horizon'. Stel je voor: alle Fadenkunstwerken die als één groot 'levend schilderij' worden aangekocht. Want bij de kunstervaring hoort natuurlijk ook in een museum hangen. Maar door wie dan? Het Stedelijk Museum misschien? De aankoop van een *gecrowdsourced* kunstwerk, als symbool van de nieuwe economie in de kunst. Een economie waar rollen vervagen, geldstromen veranderen en samenwerken makkelijker en leuker is dan ooit. Beste directeur van het Stedelijk: ik zou het wel weten.

Helen Toxopeus (1980) is econoom (cum laude) en onderzoekt de rol van geld in de nieuwe economie. Zij werkte bij ABN AMRO waar ze initiatiefnemer was van het crowdfunding platform Seeds. Voor het netwerk Economy Transformers schreef ze het boek '[Een Verkenning van Ons Geldsysteem](#)'. Ze geeft workshops en lezingen over het geldsysteem en nieuwe financieringsvormen voor duurzame bedrijven, zoals crowdfunding. Daarnaast werkt Helen Toxopeus aan haar tweede boek. Bezoek haar website op www.neweconomics.nl.

Helen Toxopeus heeft zelf ook een [Fadenkunstwerk](#) gemaakt, dat te bewonderen en te koop is. Ook voor Helen vervagen de rollen in het Fadenproject: zij is in deze tijdelijke gemeenschap zowel econoom en criticus, als Fadenkunstenaar en micro-ondernemer.